

Nechtěl sem být Leninem

Nem akartam Lenin lenni

ČECHOVA, Dora
„R 209 Vltava”
Magyar Lettre
Internationale, 96

I.
– Nem hittem volna – gondolta Kosztya belepillantva a szűk fürdőszoba fényesített tükrebe, amelyben a megbarnult foltok között keresnie kellett az arcát –, hogy harmincöt éves koromban Lenin leszek.

Kosztya húszévesi édes és gondtalan felnőtté válást követően érkezett Moszkvába a Fekete-tenger déli részéről. A Tuapsze városkához közeli faluban kelepcek és buktatók nélkül, idillikusan telt az élete. Ott vált lelkiismeretes szikrává, úttörővé, komszomolistává, később pedig Tuapszében ígéretes fiatal diákká. Innen ajánlotta be öregecske orosz tanára a moszkvai egyetemre. Talán azért, mert ugyanabból a faluból származtak, talán, mert meg kellett tölteni a fővárosi egyetemre küldött diákok kvótáját.

A Moszkvai Állami Egyetemen töltött öt évet, a lemondást és a kollégiumban – amelyben az egész országból érkezett, hasonlóan tehetséges ifjak és lányok százai éltek – való túlélést követően, megváltozott a rendszer, és a szülőföldre való visszatérés már nem volt elkerülhetetlen. Kosztya ezért az iskola befejezését követően Moszkvában kezdett el munkát keresni. Hamar rájött azonban, hogy a jó munkahelyek többségére elsősorban a túlázott magánliceumok végzőseit veszik fel. A közgazdász-állásról lemondott, de nem tért haza.

Most minden reggel, nem túl korán, mert a turisták sem kelnek fel túl korán, fehér inget vesz fel, fekete nyakkendőt köt, kék mellényt ölt. A moszkvai nappalok hidegek, pedig már elkezdődött a turistaszezon. Kosztya folyton fázik. Délen hozzászokott a langyos tengeri szélhez, a sós hering forró illatához, az orosz metropoliszig el nem repülő pehelyrecék lármájához. Ezért, mielőtt felvenné nadrágját, meleg jégeralsót húz. Az egész napot a Vörös tértől a Manézs térig terjedő terület kövezetén végighúzó jeges huzatban ácsorogja végig. Jelmezét a fekete zokni teszi tökéletessé, amelyből már lassan kiviláglik a nagylábujja. Bestopponni azonban nem tudja, így hát újat kell vennie. Ha napközben le akarja pihenni a nyikorgó széken – amelyet egy fénylő paszományos piros cirkuszi kabátba öltöztetett kis majom bitorol, aki csínyeinek köszönhetően pénzt hoz egy mogorva öreg tengerész konyhájára –, nem bírná elviselni, ha elnyútt nadrágja alól más színű zokni kandikálna ki. Kecskakállát csontfésűvel fésüli át és zselével rögzíti. Erős, ugyanakkor jól kezelhető fekete hajának és szakállának sörtéit apjától örökölte, akinek fényképe fakeretben lóg anyja konyhájának falán. A kép a pajkosan felfelé ívelő mosolyú derék férfit egy cédrus törzsének támaszkodva örökíti meg. Kosztyának szinte egyáltalán nem kell ápolnia jellegzetesen keskenyre vágott kecskakállát, a legendás bolsevik vezérhez való hasonlatosság alapvető előfeltételét.

Karakteres szemöldökének ívét mutatóujja megnyalozott hegyével igazítja el, és amikor behunyja szemét, mindenkinek, aki a Feltámadás kapu előtt összetalálkozik vele, el kell ismernie, hogy az összes itt megfordult Lenin közül ő a legjobb. Kár, hogy Kosztya sikerét barátnője, Lídia Ivanovna nem értékeli.

II.

Lidocska a Szovjetunió végének nagy eseményeit követően elhitte, hogy jövője változatos és élénk lehet, szülei totalitárius rezsim által sebzett múltjától eltérően, amelyben az egyetlen bizonyosságot a saját sorsuk irányításának lehetetlensége jelentette. Lidocska a szüleinek a kommunista ideák világának összeomlása miatti rémületével átítatott huszadik születésnapját ünnepelve a nemesi lakomák stílusában díszített giccsesen rózsaszín torta felett szabad életet álmodott magának, nem túl jómódút, de mégiscsak színvonalas, egy háromszobás, modern lakásban, sikeres férjjel és legfeljebb két gyerekkel, ami a legtávolabbi jövő volt, ameddig ellátott. De még a háziasszonnyá válás vágyán túl is tudatában volt, hogy még a házasság intézménye sem biztosítja senkinek a jólétet, úgy döntött hát, hogy szülővárosában elvégzi a Moszkvai

Állami Egyetemet. Mivel nem kollégiumban lakott, éjszakánként tanult szülei minilakása aprócska fürdőszobájában, az egyedüli helyiségben, ahol családja egyetlen tagja sem tört rá.

Délutánjai és hétvégei nagy részét Coca-Cola árusításával töltötte a Moszkva egész területén szétszórt bódékban. Nem csak nyomtatott jegyzetekre gyűjtött, de az egyedüli tisztességes öltözökre is – modern, zsabós nyakú, csipkés, fehér blúzra, csípőfarmerre széles bőrvövel és a pirosra színezett üvegű Dolce & Gabbana szemüveg másolatára, aminek köszönhetően a modern moszkvai fiatalság közé tartozhatna.

És bár szívesebben olvasta a Kolomenszkoje parkban a Moszkva folyó kanarulata feletti padon a Jevgenyij Anyegint, egy hideg tavaszi estén mégis elindult a legismertebb moszkvai klubba a szentpétervári BI-2 rockzenekar koncertjére, hogy megnövelje a valószínűségét annak, hogy találkozik egy fiatal, ígéretes férfival, aki elvezeti a megálmódott jövőbe.

A pultnál, ahová a fülsiketítő zene kergette, amelyhez nem értett, belebotlott Kosztyába. Fiatal volt, elbűvölő és jólöltözött. – Haját divat szerint nyirítja, és felvesz egy dandys ruhát – szavalta gondolatban a lány, és megrészegülve a két pohár bortól, amely egy heti zsebpénzének felelt meg, Kosztyával töltötte az estét.

Kosztya olyan figyelmesen hallgatta, ahogyan Lidocska apja sosem hallgatta anyját, Lidocska pedig olyan hévvel viseltetett irányában, ahogyan azt Olga és Lenszkij kapcsolatából ismerte. Lidocska azonban nem számított rá, hogy Kosztya megjelenése éppolyan félrevezető lehet, mint az ő öltözéke.

Később, amikor szembesült kettejük tényleges kilátásaival, a szemére hányt, hogy ő, vele ellentétben, hitt a nagyszerű jövőben, ezért joga volt az álruhához, míg neki a szkeptikus világlátása miatt köszönés helyett figyelemzetnie kellett volna, hogy meggyőződéses pesszimista, nem lett volna szabad magához láncolni egy tapasztalatlan lányt.

Megismerkedésüket követően Kosztya meghívta Lidocskát a Sándor-kertbe, hogy megnézzék a grúz művész, Cereteli szobrait, Puskin meséinek az igazi moszkvaiak által megvetett és lenézett jeleneteit. A szerelmeseknek viszont tetszettek. Talán azért, mert éppen egy reményteljes orosz fiatal pár tökéletes színjátékával kábították magukat. A szoborcsoportok a mesék képzeletvilágát testesítették meg, egy kissé valószínűtlen álmodt egy másik életéről. Ekkor figyelt fel először Kosztya a Sztálin, Lenin és Miklós cár imitátorokra a Vörös tér bejárata és a Sándor-kert felé vezető út közötti utélagásánál.

III.

Rögtön azután eszébe jutottak, amint a tanulmányai végeztével leszurkolta a pénzt a moszkvai tartós lakcímhöz szükséges iratokért. Lidocska nagynénjének lakásába költöztek, egy távoli rokonéba, akinek legközelebbi hozzátartozói Amerikába költöztek mit sem törődve az idős hölgy bánatával, aki aztán pár hónap múlva bele is halt a családja utáni sóvárgásba. A nagynéni nélkül a fiatal pár egyedül maradt nem csak a kis lakásra, de a társasági életre is.

Lidocska közvetlenül a tanulmányai befejeztével munkába lépett egy ingatlaniroda kövér és zsíros igazgatójának titkárnőjeként, aki az ingatlanok felvásárlásából, majd a folyton lakhatásra éhes moszkvaiaknak való értékesítéséből gazdagodott. Elfogadta a jellegtelen, mindenre kapható lány szerepét. Cserébe száznál is több fizetést kapott, és így tudat alatt átvette szülei szerepét – gyötrődve és dac nélkül elviselni az életkörülményeket.

Kosztya úgy döntött, a maga módján biztosítja a megélhetését. A megfelelő munka hasztalan keresését követően egy napon egy olyan történelmi személység képmását öltötte magára, amelyikkel a legtöbb közös külső jegyet találta. Először ment ki Leninként a Vörös térre. A lelkes turistáktól kapott

első keresetén és azoknak a hallgatag csodálatán meglepődve, akiknek a területére belépett, az élő attrakciók sajátos közösségének részévé vált.

Lidocska, aki munkája szürkesége folytán hamar megszűnt hinni saját jövőjében, nem tudta másként Kosztya tudomására adni kiábrándultságát, csak azzal, hogy egyre jobban magába zárkózott. Együttélésük néhány éve alatt a kommunikációjuk így a lelkes pajkosságból a monoton beszélgetésen át végül a teljes hallgatásba olvadt. Kosztya szeretett együtt hallgatni másokkal, amennyiben volt miről hallgatniuk. Lidocskával azonban üres és nyomasztó csendben hallgattak.

IV.

A falusiak úgy járnak Moszkvába, mint a muszlimok Mekkába. Legalább egyszer életükben látni szeretnék a Kremlt és a bolsevik vezér, Vlagyimir Iljics Uljanov bebalzsamozott maradványait őrző mauzóleumot, fejet akarnak hajtani az államférfiak sírjai előtt, álldogálni a Kreml falának tövében, és siratni az elveszett múltat. A Kreml Oroszország szíve, és aki vidéken él, szent helyként tekint rá.

Kosztya hamar rájött, hogy Moszkvába egész csoportok járnak. Vonattal indulnak akár néhány nappal korábban, és hajnalban szállnak le a moszkvai főpályaudvarok egyikén. A Jaroszlavira északról érkeznek a vonatok, a Kurszira és a Kazanyira dél felől, a Rigaira nyugatról, a Leningrádira északnyugatról. A helyi utazási irodák a pályaudvarokhoz buszokat állítanak, amelyek a zárandokokat a Moszkva folyó partjára, a Kreml hátsó traktusához szállítják.

A faluról érkező kirándulókat Kosztya nem szereti. A kendős anyókák az anyját, Pelageja Sztjepanovná juttatják eszébe. A torkában dobog a szíve és légszomja támad, amikor odaszaladnak hozzá és a kezét csókolgatják. Félve haladnak el Sztálin mellett, Miklós cár és neje előtt próbálják kendőzni zavarukat, de Lenint csaknem gyengéden tisztelik. Pusztá attrakcióként csak a külföldi turisták tekintenek a történelem megszemélyesítőire. Kosztya anyja is egész életében hitt a vezérekben. Leninben, Sztálinban, Brezsnyevben, az erőben, amellyel hipnotizálni tudták a népet.

Kosztyát kirázta a hideg. Nyirkos az idő, a szél bebújik az ing gallérja mentén és futkározik az egész testén. A hivatalos idegenvezető, Jevgenyija Jefremovna, rideg és határozott nő, akitől az összes matrjoska-, jelvény- és zászlóúras retteg. A múlandóság, ámulat és „garantált ritkaság” árusai között a Sándor-kerttől húzza maga után a vidéki kirándulókat a Kreml fala mentén. A figyelem legkisebb jele nélkül haladnak el Kosztya-Lenin és a felöltöztetett majmocskás, rosszkedvű tengerész mellett. Jevgenyija Jefremovna nem engedi meg a pártfogoltjainak, hogy a kirándulás során feleslegesen megálljanak. Ma senkinek sem ad lehetőséget, hogy palira vegye kis „szbornoj”-át, ahogyan a vidékiek véletlen egyvelegét nevezi. Jobban ügyel rájuk, mint egy vadászkutya.

Kosztyának, a majomnak és a tengerésznek ugyanakkor azonnal int nejlön esernyővel. Gesztusa egyaránt hordoz magában fenyegetést és összeesküvő figyelmeztetést. A tengerész beletörődően mormog, a majom pedig Jevgenyija Jefremovna csámpás járását utánozza. Az idegenvezető legközelebb egyenesen a karjaikba tereli a japán turistákat. Most azonban elhalad mellettük a csoportjával, és csak az Iverszki kápolnánál áll meg, ahol a nagyanyóknak és nagyapóknak összefoglalja az orosz vallásosság alapjait. Az öregek keresztet vetnek. Az egyik kicsi, hajlott hátú, de ránézésre élénk anyóka nem tekint fel a kápolna kekesfehér homlokzatára. Észrevette Kosztya-Lenint. Kíváncsian utána fordul, és elragadtatással figyeli.

Amikor Jevgenyija Jefremovna folytatja útját a Feltámadás kapun át az orosz történelem nyomában, és a falusiak légszomjjal küzdő csapata azzal az aggálllyal botladozik utána, hogy elveszíti a végeláthatatlan téren, az anyóka magára marad a kápolna előtt. Ijedten pislog, lassan és óvatosan közelít Lenin felé – és a már elfordult Kosztyát hátulról kézen fogja. Lopva csókolgatja a kezét, és remegő hangon vallja meg neki – Iljics elvtárs, köszönjük, hogy megszabadította országunkat a cártól. – Hangja meg-megakad, de a szavak jönnek, mintha bemagolta volna a beszédet, mintha élete minden egyes napján erre a találkozásra készült volna. – Köszönjük a jobb napokat, a gyerekeinket, az álmainkat. . . – suttogja. Kosztya megrezsent, elfordult a szájában papírból tekert cigarettával vigyorgó kis majomtól, és az anyóka szemébe bámul, amelyben önmaga megistenülését látja. Az anyóka meghajol előtte, keresztet vet, Kosztya pedig, mint egy megmerevedett élő szobor, áll.

A tengerész piros kabátos majmocskája a lábához szökdel, és húzza a nadrágszárát. Csak amikor a Feltámadás kapuban felvillan az idegenvezető után igyekvő anyóka árnyéka, sóhajt fel Kosztya: – Mama.

V.

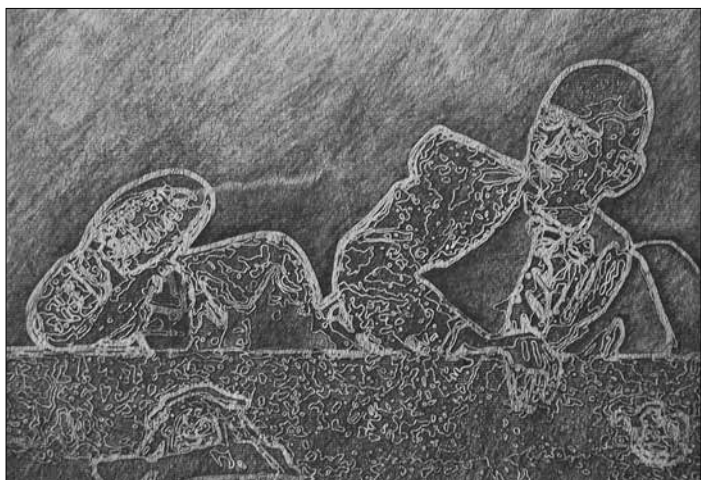
Harapdálja az ajkát és néz utána. Mennyi ideig lehet fenntartani a hazugságot ezeröttszáz kilométer távolságból? Kosztya minden hónap első szombatján telefonált az anyjának. Ő pedig Moszkva-képes naptárán, amellyel rendszeresen, minden Újévkor megajándékozta a fia, áthúzta az egyébként saját tempójukban csörgedező, rossz idő esetén lelassuló, napsütötte napokon azonban szárnyaló, megszámlálhatatlan napokat. A legutóbbi naptárak egyikében felfigyelt a mauzóleum fényképére, a háttérben a Kreml téglavörös falával. Lenyűgözve tért vissza a fényképhez az után is, hogy a naptár lejárt, és eltette a többi közé a spájz egyik polcára. A Kremlről készült felvétellel felfelé, hogy láthassa, akárhányszor savanyú uborkáért megy.

Hogy beszélgethessen a fiával, minden hónap első szombatján reggel öt órakor kelt. A hűvös hajnalban sietett a ház mentén elhelyezett bádoghordóhoz mosakodni, majd a jeges víztől felébredve a szobában felvette ünneplő szoknyáját és blúzát, a ládából elővett egy tarka, virágos kendőt, míg hétköznapokon a hosszú használatból élénk barna árnyalatát elvesztett sötét kendőt kötött. Az este előkészített kis csomag után nyúlt, amelybe ételt csomagolt magának, és elindult a csaknem ötórás útra a húsz kilométer távolságra levő Tuapszéba, és pontban délben a postán várt, ahol Kosztya rendszeresen felhívta. A faluból a városba a földeken és az erdőn keresztül járt, a legrövidebb úton, úgyhogy csak ritkán érintette az országutat, ahol felvehette volna egy autót. Ha ily módon mégis hamarabb eljutott a városba, a posta előtti kopott padon kicsomagolta a fekete kenyeret és az aludttejfel felig töltött kannát, hogy erőre kapjon. De ha csak néhány pillanat maradt délig, besietett, és türelmetlenül várta a fa ablak mögött a csengetést és az idős hivatalnok rezignált hangját, ami a Moszkvából jövő hívatást jelentette be.

Kosztya számára is szertartásosak voltak a hónap első szombatjai. Habár a postát, ahol anyja várt, felhívhatta volna mobiltelefonjáról vagy a vezetékes vonalról, rendszerint a Tverszkaja utcai főpostára járt, ahol türelmesen kiállta a sort, hogy az ablak mögött ülő hivatalnok kisasszony tárcsazza neki a tuapszei számot.

Itt, a nyirkos üvegajtós fülkében, a nyilvános telefon agyonfogdosott kagylójával a kezében, az volt az érzése, hogy senki sem hallja. Senki, a szigorúan néző hivatalnok kisasszonyon kívül, aki egykedvű arckifejezéssel vette

RAJK LÁSZLÓ: HIÁNYZÓ HÓSÓK – HALÁSZ PÉTER, CSEH TAMÁS

el tőle a fémérmeket. Kosztya a Manézs téren a turistáktól kapta, itt pedig az anyjával töltött pillanatokra váltotta őket. Amikor a pénztárlak előtt nem álltak további ügyfelek, a hivatalnok kisasszony ugyanazzal az arkifejezéssel, amelyet az anyjával folytatott beszélgetéstől elfoglalva Kosztya már nem látott, felemelte a kagylót, és hallgatta, ahogyan ez a különös kinézetű férfi, aki a posta félhomályában levette fekete szemüvegét, úgyhogy úgy nézett ki, mint egy ember-Lenin, a céges sikereiről mesél az anyjának, a rendszeres szolgálati vacsorákról és arról, hogy kötelező öltönyt hordania. Egy, nem csak az étkezés, a ruházkodás és saját kényelme, de az érzései és álmai kapcsán is szerény, idős nő megértő hangja válaszolt neki és győzködte: – Megvan a magad élete, és én örülök, hogy boldog vagy. . .

Kosztya a postáról távozva minden alkalommal azzal nyugtatta magát, hogy életét a lehető legjobb módon alakítja a körülményekhez képest. Néhány év leforgása alatt – Moszkvában szó szerint megsemmisítő gyorsasággal teltek – eljutott a tökéletességig a Leninné öltözésben, szinte művészi szintre vitte. Vasziljev 1919-es *V. I. Lenin beszédet tart a Vörös téren* című festménye alapján felöltözve, bársonyos fekvésű hangijával, az interneten felfedezett eredeti beszédből eltanultan raccsolva, teátrálisan felemelt kézzel hirdette a Vörös tér bejáratánál: – Dajtye nam organizaciju revolucionyerov i mi perevjernyom Rossziju! – A szinte természetfeletti hasonlóság a született oroszokat és a turistákat egyaránt lenyűgözte. Egy lépést azonban sohasem tett meg a megmintázott vezér megértéséhez – sohasem ment el megnézni a márvány mauzóleumban felravalozott valódi Lenin maradványait, eltemetett és megőrzött önmagát.

Egy dolog volt egyszer egy hónapban a telefonba összehordani valami képzelgést a sikeres, ám megterhelő karrierról, amely nem engedi meg számára, hogy elhagyja a fővárost, egy másik pedig megjeleni anyja előtt Lenin jelmezben, kecskeszakállal, amely olyannyira átalakította, hogy Kosztyának sokszor kutatni kellett a saját képmása után a tükörben.

VI.

Jevgenyija Jefremovna idegesen toporog a Vörös téren. Képtelen összeszámolni minden védencét. Csak akkor könnyebbül meg, amikor a csoporthoz szalad a megkésített anyóka, és nem bírja ki, hogy meg ne dorgálja. – Felnőtt emberek vagyunk, meg kell tartanunk a fegyelmet.

– Köszönetet mondtam Kosztya fiamért. Azért, hogy vitte valamire, és itt él Moszkvában. . . – mentegetőzik az anyóka. Jevgenyija Jefremovna elszégyellte magát. Neki is van egy fia, Pecsoránál az olajmezőkön dolgozik a tundrán. Sohasem találkoznak, az Urál messze van, és a fiát nem érdekli az anyja. Jevgenyija Jefremovnának nincsen oka elindulni a sűrű erdők és vadállatok világába, nincsen ürügye elutazni úgy, ahogyan ez az apró eltökélt anyóka tette.

– Tíz perc szünet – jelenti be a falusiaknak. Tudja, hogy elköborolnak a GUM áruház vakítóan üvegezett kirakatai közé, amelyek beszippantják őket, akár egy hatalmas ragyogó pofa, mégis megkísérti a rá bízott csoport sorsát, és elvezeti Pelageja Sztjepanovnáat a meglepett turisták hallótávolságából.

Jevgenyija Jefremovna attól a pillanattól kezdve figyelte az anyókát, hogy az felszállt a turistabuszra a kazanyi állomáson. – Azért jöttem, hogy fejtes hajtsak Lenin elvtárs előtt – jelentette be neki Pelageja, amikor kapaszkodott fel a busz lépcsőin a táskával, amelyből vászonba csomagolt szárított hús illatozott és kopott flanel hálóing kandikált ki. Olyan áhítattal és meggyőződéssel mondta, mintha tizenhét évesen munkára jelentkezne.

Eszébe juttatta ezzel Jevgenyijának saját fiatalságát, mignem az idegenvezető elmosolyodott.

– Jöjjön, felhívjuk a fiát és meglátogatja – javasolja Jevgenyija Jefremovna Pelagejának.

– Nem akarom zavarni, megvan a maga élete – védekezik az anyóka.

– Ugyan hagyja ezt, maga az anyja! – ellenkezik Jevgenyija Jefremovna. – Tudja egyáltalán a számát? – kérdezi gondoskodóan.

– Valahol megvan – kotorászik szófogadóan az anyóka foltozott pénztárcájában. – Itt van – adja át az idegenvezetőnek egy régi moszkvai újság foszlányát. Kosztya egyetemi tanulmányai utolsó szünidejében hozta magával, és ráfirkálta a mobiltelefonja számát. Pelagejának már nem jut eszébe az évszám, csak a kánymű élénkpiros, érett terméseire emlékszik, az arcán érzi a nap forró érintését és egy virágos kendőt lát, ugyanolyan, amelyet ma is visel. Abban az évben a fia érkezésének tiszteletére kötötte fel.

Bementek a Feltámadás kapu alá, Jevgenyija Jefremovna bepötyögte a mobiltelefonján a számot, majd átadta Pelageja Sztjepanovnáának.

Kosztyának épp abban a pillanatban csörrent meg a telefonja, amikor újra meglátta az anyját az idegenvezetővel. Rémülten körbenézett, két lépést odébb ugrott, és elbújt Sztálin mögé, aki távolról sem volt olyan autentikus, mint az ő Leninje. Robusztus termete azonban jól eltakarta. A Sztálin mögött görnyedő Lenint persze azonnal elkezdték fényképezni a német turisták.

– Kosztya Dobrovodszkij, hallgatom – szól bele a telefonba.

– Kosztyácska, itt a mama – tologatja az anyóka a telefont a fülén, és igyekszik kihallani mindent, amit a fia mond.

– Ha. . . halló mama, történt valami? – dadogja Kosztya.

– Hát, eljöttem Moszkvába – vallja be félénken Pelageja –, de nem akarlak zavarni. – Kihúzta magát, amikor Jevgenyija Jefremovna megszorította az alkarját.

– Nem zavarasz, mama, el kell jönnöd hozzánk – szedi össze magát Kosztya, hogy természetesen csengjen a hangja. – Elmenjek érted valahova?

– Ne csinálj magadnak gondot, Kosztyácska. Ha idáig eljöttem, megtalálom a lakásodat is.

– Biztosan? – kérdez vissza Kosztya, és miközben rémületével küzd, borotvált tarkóján egy izzadságcsepp folyik le.

– Igen – győzködi őt és magát is az anya, és visszaadja a telefont az idegenvezetőnek.

Jevgenyija Jefremovna kikapcsolta a telefont és bedugta kabátja zsebébe. – Na, látja, örül magának. Az én fiam nem örülne így. Azt gondolja, hogy belevetkezik az életébe, még akkor is, ha ezerkétszáz kilométerre van tőlem – panaszkodik önkéntelenül. Az összeesküvés pár pillanata alatt az a benyomása támadt, hogy semmit sem kell rejtegetnie az anyóka előtt. Ellenkezőleg. Mint ha a nő, aki a fiáért jött köszönetet adni, a legközelebb állna hozzá azoknak az embereknek a százai közül, akiknek körbe-körbe skandálja a betanult szöveget.

Kosztya a könyökével elzavarja a fényképező turistákat, és leellenőrizi, hogy az anyja és az idegenvezető eltűntek-e a Vörös tér irányába. Elhagyja Sztálin mögötti rejtékhelyét, és újra a füléhez emeli a telefont.

– Lidocska, a mama Moszkvában van. Meghívtam hozzánk. – A telefonban csak Lidocska lélegzését lehet hallani, Kosztya pedig folytatja: – Megyek haza. – Lidocska letette.

VII.

Kosztya felemeli a kövezetről a sporttáskáját, amit Szemjon bácsi őrzött neki hat rubelért, egy szomorú nyugdíjas, aki képtelen egyedül időzni széteső, üres lakásában. Kószál az utcákon, míg meg nem találja a beöltözött figurák különös csoportjában azokat, akikkel kellemes volt időzni. Egész napokon át figyelte őket, és közben még keresett is egy kicsit a dolgaik megőrzésével. A manézi keresetéből a Kopejka Marketban választhatott egy arany celofánba olvasztott pástétomot, fagyasztott pelmenyit, amely a forró vízben való megfőzést követően kedvenc gyerekkori ételére emlékeztette, vagy bármilyen félkész árut – az öregkor luxusát, olyan ételt, amely öreg kezétől nem igényelt sem szakácstudományt, sem tapasztalatot. Szokásává vált szintén utolsó filléreiből a tengerész majmocskájának almát venni egy zöldseses bódénál. Az emberektől függő kis teremtmény boldogsága olyan kellemesen melengette, hogy megérte neki a pazarlást. A napok során, amelyeket az élő attrakciók szolgálatában töltött, szívélyes barátságot kötött a fázós kis majommal. Az öregúr végül úgy megkedvelte, hogy elkezdett féltékenykedni az öreg tengerészre, és félve várta a napot, amikor a tengeri farkas nem mutatkozik többet a szeleburdi kíséretével.

Kosztya ma öt rubelt adott Szemjonnak, pedig a körülötte levő világot a járdaszegélyről figyelő nyugdíjas egy órát sem őrizte a táskáját. Szemjon orra előtt előszedett a válltáskájából egy hatalmas fekete pulóvert, áthúzta a fején és rávette az öltönyére. Fekete szemüvegét tett fel, a pulóver kapucniját a fejére húzta. Táskájából előkeresett egy ollót és egy tekercs piros ragasztószalagot, amelyből levágott két piros csíkot. Olyan ügyesen ragasztotta át őket lakkcipőjén, hogy extravagáns lábbelivé változtatta. A táskát átdobta a vállán, meggöngyölt, barátságosan rávigyorgott Szemjonnra, bedugta a fülébe MP3 lejátszója fülhallgatóját, és az Ohotnij rjad metróállomás feneketlen gödörként tátogó bejárata felé vette az irányt.

Néhány éve még felkeltette volna az emberek figyelmét szokatlan megjelenése. Ma már nem; amikor szétnézett a megálló csarnokában áramló tömegben, meglátott egy sárga nemezsztás fiút, egy rikítóan rózsaszín, feltüpirozott frizurájú negyvenes nőt és serdülőök egy csoportját márkás ruhákat utánzó baseball sapkában és pulcsikban. Bár a tömeg nagyrésze még mindig szürkésfekete massa volt, már része lett az extravagancia is. Elvegyült.

A jegyet, amely a zsebébe volt készítve, bedugta a beléptetőbe, és a másik oldalon érvényesítve kihúzta. Ellenőrizte, hány útja maradt még, és az utasok közé furakodott a mozgólépcsőn.

VIII.

Lidocska már otthon volt. Azonnal elszabadult a munkából, ahogy hívta. Be is vásárolt, hiszen az asztalra, amelyet ünnepi terítővel terített le, felszeletelt uborkát, sózott halat, füstölt sajtot kezdett rakni kis tányérokra. Serpenyőben megpárolta a zöldséget, amely különösen ilyenkor nyár előtt hihetetlenül drága volt Moszkvában. A tortás doboz még bontatlanul állt a konyhapulton, és amikor Kosztya hazaért, Lidocska éppen a tepsiben szétterített húst tette a sütőbe. Az ételt szótlánul készítette elő, az ajtófélfához támaszkodó Kosztyára rá sem nézett.

– Erre semmi szükség – jegyezte meg Kosztya, anélkül hogy levette volna a kapucnit vagy a fekete szemüveget. Levette lakkcipőjét, úgyhogy lyukas zoknijában toporgott a konyha küszöbén. Lidocska hallgatott, és folytatta a krumplihámozást.

Kosztya nem tekintette kötelességnek és jólneveltségnek a vendéglátást. Arra gondolt, hogy barátnője a szokásosnál tovább bent maradhatott volna a munkában. Nem kellett volna otthon lennie és találkoznia az anyjával. Rádöbrent, hogy tudat alatt már elválasztja magától, és ez kellemetlenül érintette.

– Beszélj velem – próbált szóba elegyedni. A lány fel sem nézett. – Ma beszélned kell velem! – lehúzta a kapucnit és levette a fekete szemüveget. Ha Lidocska hátranézett volna, talán elneveti magát. Lenin fekete pulóverben, fenyegető pózban. – Akkor miért nem maradtál bent a munkahelyeden? – Nem válaszolt. Úgy rácsapott az ajtófélfára, hogy felszisszent a fájdalomtól. – Te csak azért jöttél haza, hogy lásd a megaláztatásomat?

A Lidocska megpuhítását célzó sikertelen kísérletét követően megpróbálta becsapni a laminált fürdőszobaajtót. Nem záródott jól, úgyhogy csak behajtania sikerült. A rés, amelyen át kapcsolatuk elején Lidocska leskelődött, amelyik miatt a lány kéjesen nyújtózott a jeges vízzel való zuhanyzás közben, és amelyet később gyűlölt azért, amiért még mindig ellenállhatatlanul vonzotta, nyitva maradt. Látni lehetett rajta keresztül a fiút, és Lidocska rosszindulatú vágyat érzett, hogy megnézzze Kosztyát megtörve és sarokba szorítva, ahogyan ő érezte magát már évek óta. Abbahagyta a krumplihámozást, letette a kést, megtörölte a kezét a konyharuhába, és lassan a réshez közelített.

Kosztya kimeresztett szemmel állt a matt tükör előtt és az arcát bámulta. A hónapok óta növesztett, érinthetetlen Lenin-szakállába kezdett belevágni a borotva, amelyet túl szorosan fogott. Tükörképe karizmatikus vezérből jellegtelen, üres arccá kezdett válni.

RAJK LÁSZLÓ: HIÁNYZÓ HŐSÖK – EMBER, JUDIT

Lidocska meggyújtott egy cigarettát, és háttal nekitámaszkodott a fürdőszoba falának. Pontosan akkor szívta el a cigarettát, amikor a borotva abba hagyta a zizegést. A falba nyomta a füstölgő csikket, és szó nélkül visszament a konyhába. Nem érezte jobban magát.

IX.

Pelageja Sztjepanovna csak estefelé ért a lakásukba, amikor Kosztya már aggodni kezdett, hogy nem veszett-e el a nagyvárosban, Lidocska pedig feladta az étel melegítését, és rezignáltan kikapcsolta a sütőt. A hús lassan kihűlt, és a lakásban otthonos illat terjengett. Lidocska a konyhai ablakpárkányon ült, Kosztya a szomszéd szobában feküdt az ágyon, és a megrepedezett plafont bámulta. Csak amikor megszólalt a csengő, találkoztak a lakás kis folyosóján.

Az ajtó mögött a rózsás arcú és a városban töltött hosszú naptól kimerült Pelageja Sztjepanovna állt, elégedetten, hogy egyedül megtalálta az utcát, a házat és a lakást is, amelyben a fia lakik. Nem vallotta be a fiataloknak, hogy a kirándulást követően, amikor a busz visszavitte őket a kazanyi állomásra, Jevgenyija Jefremovna meghívta egy kávéra az állomás büféjébe, ahol eltöltöttek néhány órát a fiaikról mesélve, akik – ahogy ez a fiúknál szokás – az anyjuktól örökre elszakadva élték életüket. Talán panaszkodtak, de sokkal inkább csak a kínzó magányt próbálták csendesen megosztani.

– Gyermekeim, olyan jó látni benneteket – harsant fel Pelageja Sztjepanovna még mielőtt átlépte volna a küszöböt, Kosztyára vetette volna magát és erősen megölelte volna. Nyomban elszakadt tőle és Lidocskához szaladt. – A fiam már mesélt rólad – majdnem megfojtotta. Lidocska levegő után kapkodott, és hosszú idő óta először újra elmosolyodott.

A vacsora közben, amely alatt Pelageja Sztjepanovna több pohár vodkát megivott, elmesélte a fiataloknak, hogy a Vörös térnél találkozott Leninnel. – Daliás volt, jóságos volt a szeme, finom a keze és rendezett a szakálla – áradozott lelkesen. Kosztya ijedten elrejtette a kezét, amelyet anyja megcsókolt a Vörös téren, Lidocska pedig magába öntött egy pohár vodkát, anélkül hogy koccintásra szólította volna a többieket. – Nagyon jól elbeszélgettünk – zárta le Pelageja Lenin megfigyeléseinek felsorolását, anélkül hogy a lelkesedésen kívül bármilyen más érzésnek a nyoma felvillant volna.

A vodkától és a bőséges vacsorától elfáradva a munkájáról kérdezte Kosztyát. Nem kérdezősködött, csak részese akart lenni fia boldogságának. Lidocska, aki szalonnával kísérte a vodkát, a szája pedig zsírosan fénylett tőle, várt. – Mama, te tudod, milyen a ház mögötti cédrusok illata – mondta Kosztya, és beszippantotta orrán a levegőt, mintha beszívna csípős faillatukat. – Mit érzel itt? – kérdezte, de nem várt választ. – A városokat nem embereknek építik. A por összeragasztja a szád, az aszfalt égeti a lábad a cipőtalpon keresztül is, a beton összenyom, hogy nem kapsz levegőt. Hiányoznak az erdők. Szeretnék lefeküdni a mohára. Szeretnék visszatérni Tuapszébe. – Pelageja meglepetten pislogott, Lidocska pedig elejtett egy szalonnadarabot, mielőtt a szájához emelte volna.

X.

Amikor Pelageját lefektették a szobában, ahol az utóbbi évben Kosztya egyedül aludt, Lidocska némán intett fejével az ágy irányába. Kosztya mellé feküdt, bár alig fért el. Érezte, ahogyan az ajtó alatt beszökő huzat kémleli csupasz arcát. Meztelennek érezte magát. Óvatosan az oldalára fordult és a barátnőjére nézett.

A lány szeme csukva volt, pihent, Kosztya azonban nem volt benne biztos, hogy alszik. Megfogta a kezét, a lány pedig nem rántotta el. Hosszú idő óta először egymás mellett aludtak el.

Pelageja Sztjepanovna a frissen mosott ágynemű közt feküdt és bámulta a sötétséget. Hiányzott a nyikorgó ágya és lábtól a keverék kutyája, Fegyva. Hiányolta az állat melegét, a csendes pihenést, zavarta az elhaladó autók zaja és az utcáról beszivárgó fény. A sötétítő függönyöket nem akarta behúzni, szeretett reggel a pirkadattal ébredni. Haragudott magára, amiért betört a fia világába, és eszébe juttatta az életet, amelyet olyan természetesen elhagyott.

Lidocska reggel mindnyájuknak reggelit készített. Pelageja Sztjepanovna nem hagyta, hogy kikísérjék az állomásra. Mindkettőjüket arcon csókolta, megköszönte a szállást, meghívta őket nyárra a Fekete-tengerhez és elment. A pályaudvarra menet kiszállt az Ohotnij rjad metróállomáson, hogy még egyszer könyörögjön a fiáért. Lenint azonban nem találta ott.

PEŤOVSKÁ FLÓRA FORDÍTÁSA